Maqaalee Rabbii (Subhaanahu)-Kutaa 8.1

Description

Bismillah. Hundi keenya jireenya keessatti sooratаa fi galii argachuuf halkanii guyyaa ni carraaqna. Akkuma carraaqqin namoota gargar taâ€™e galiin isaaniis garagara. Garuu yommuu kana jennu â€œGaliin isaanii carraaqqi isaanii qofarratti kan hundaaâ€™udhaa? Yookiin madda galii isaanii mataa ofiitii maddisiisu dandaâ€™uu?â€• Dhugumatti kuni gaafi ijoo deebii gahaa barbaadudha. Yoo gaafin kuni furame, namni jireenya keessatti tasgabbii argata. Sababni isaas, wantoota tasgabbii namarraa ariâ€™anii fi sammuu jeeqan keessaa rizqii dhabuu sodaachudha. Akkasi miti ree? Gaafi armaan olii kana deebisuuf, tooftaan jalqabaa nuti fayyadamnu â€œMaddaâ€• fi â€œSababniâ€• maal akka taâ€™an beekudha. Madda jechuun hundee ykn kaâ€™uumsa wanti tokko irraa jalqabamuudha. â€œSababaâ€• jechuun immoo wanta tokko argachuuf karaa itti nama geessudha.

Fakkeenyaaf, bishaan lafa keessatti ni kuufama. Namoonni dhufuun bishaan kana ujumoo itti godhanii dhugaatiif itti fayyadamu. Asitti bakki bishaan bahuu â€œmaddaâ€• taâ€™a, ujumoo itti godhuun dhugaatiif oolchun immoo â€œsababaâ€• taâ€™a. Maddi bishaanii bakka kana haa jennu malee, kan bishaan bakka san kaaâ€™e jiraachu qabaa miti ree? Samii irraa buusun lafa keessatti bishaan kan kuusu Rabbii oltaâ€™aadha.

Amma gara gaafi keenyaa haa dhufnu, akkuma namoonni bishaan samii irraa buusun lafa keessatti kuusu hin dandeenye, sooratas mataa ofii qofaan maddisiisun kuufachuu dandaâ€™uu? Bishaan samii irraa buusun biqiltoota biqilchuu dandaâ€™uu? Samii irraa bishaan buusun biqiltoota kan biqilchu Rabbiin qofa akka taâ€™e hundi keenyaa ni beekna. Kanaafu, carraaqqin ykn tattaaffin namoonni galii argachuuf godhan madda moo sababa taâ€™aa? Namoonni galii fi soorata mataa ofiitin dhabama irraa maddisiisu waan hin dandeenyef carraaqqin isaan godhan sababa (karaa itti argatan) taâ€™a. Fakkeenyaf, Ahmad qote bulaa yoo taâ€™e, raasaa (lafa) qotuu fi midhaan facaasun â€œsababaâ€• taâ€™a. Kan midhaan biqilchee akka callaa kennu taasisu immoo Rabbiidha subhaanahu wa taâ€™aalaa. Kanaafu, maddi sooratаa fi galii namootaa â€œRabbiidhaâ€•. Jecha biraatin Kan namoota fi lubbu-qabeenyi hundaaf rizqii maddisiisu â€œRabbiidhaâ€• jennee goloobu dandeenya. Ragaa kanaa Qurâ€™aana keessatti haala kanaan arganna:

۞ وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا ۚ كُلٌّ فِي كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ﴿٦﴾

â€œ**Lubbu-qabeenyin homaatu dachii keessa hin jirtu, rizqiin ishii Rabbiin irra yoo taâ€™e malee. Iddoo jireenya ishiitii fi iddoo kaaâ€™amtu ni beeka. Hundumtu Kitaaba ifa taâ€™e keessa jira**.â€• Suuratu Huud 11:6

Kana jechuun lubbu-qabeenyin dachii keessa deeman hundi rizqiin isaanii Rabbi irraayyi. Rabbitu isaan soora. Rabbiin subhaanahu iddoo lubbu-qabeenyin hundi jiraatanii fi itti galan ni beeka. Ammas iddoo kaaâ€™aman ni beeka. Asitti â€œiddoo kaaâ€™amanâ€• jechuun â€œbakka itti duâ€™anii fi iddoo itti awwaalamanâ€• jechuudha.[1]

Maqaalee Isaa keessaa maqaan â€œRabbiin kan rizqii maddisiisu fi karaa rizqii ittiin argatan namaaf laaffisuâ€• taâ€™uu agarsiisu â€œAr-Razzaaq, Ar-Raaziqâ€• jedhudha. In sha Allaah, harâ€™a ibsa maqaalee kanniini ni ilaalla. Namni ibsa maqaa kana yoo hubatee fi itti amane, maddi soorata fi galii isaa eessa akka taâ€™e beekun tasgabbii argata. Akkasi miti ree?

A-Hiika â€œAr-Raaziq, Ar-Razzaaqâ€•

Jalqaba, hundee maqaan kuni irraa fudhatame jecha â€œRizqiâ€• jedhu haa ilaallu. Rizqii jechuun jireenya keessatti wanti lubbu-qabeenyin itti hajaman ykn itti fayyadamaniidha. Kan akka nyaata, dhugaati, qilleensa, qoricha, uffataa fi kan biroo.[2]

Ar-Raaziq jechuun â€œkan rizqii uumu, kennu fi karaa itti argatan laaffisuudhaâ€•[3]

Ar-Raaziq fi Ar-Razzaaq hiikni isaanii â€œkan rizqii uumu, kennu fi karaa itti argatan laaffisuâ€• haa taâ€™uu malee, Ar-Razzaaq baayâ€™inna rizqii fi lubbu-qabeenyi rizqiin kennamuufi agarsiisa.[4] Rabbiin Ar-Razzaaq jechuun Inni lubbu-qabeenyi garmalee baayâ€™eef rizqii baayâ€™ee lakkoofsa malee Kan kennuudha. Maqaan Ar-Razzaaq jedhu Rabbiif malee eenyufillee hin taâ€™u. Lubbu-qabeenyi lakkoofsi isaanii garmalee baayâ€™atu kan razzaqu Rabbiin malee hin jiru. Mee itti xinxalli, uumama dachii fi samii irraa jalqabee lubbu-qabeenyi duâ€™an, amma jiraatanii fi gara fuunduraatti dhufan lakkoofsi isaanii hangam akka taâ€™ee namni tilmaamu dandaâ€™aa? Garmalee baayâ€™ee taâ€™uu irraa kan kaâ€™e Rabbiin malee lakkoofsa isaanii kan beeku hin jiru. Hunda isaanitiif rizqii Kan uumu, kennu fi karaa rizqii itti argatan kan laaffisuuf Rabbii Tokkicha. Ammas, tokkon tokkoon isaaniitiif rizqii hangana hin jedhamne kan kennuuf Rabbiidha. Mee ilaali, qananiin Rabbiin nu qananiise hundi rizqii Inni nuuf kenneedha. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

وَإِن تَعُدُّوا۟ نِعْمَةَ ٱللَّهِ لَا تُحْصُوهَآ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾

â€œQananii Rabbii osoo lakkooftanii, lakkoftanii hin fixxan. Dhugumatti, Rabbiin Araaramaa, rahmata godhaadha.â€• Suuratu An-Nahl 16:18

Amma, hiika Ar-Raaziq ykn Ar-Razzaaq jedhu irraa kaane, gaafi jalqaba irratti kaasne caalatti ifa haa goonu. Gaafin sunis â€œGaliin namootaa carraaqqi isaanii qofarratti kan hundaaâ€™udhaa? Yookiin madda galii isaanii mataa ofiitii maddisiisu dandaâ€™uu?â€• Galii jechuun maallaqa namni hojii isaa irraa argatuudha. Akkuma hiika rizqii irraa hubannutti, galiin rizqii irraayyi.

Rabbiin Ar-Razzaaq waan taâ€™eef rizqii Kan uumu, kennu fi karaa rizqi itti argatan laaffisuudha. Kanaafu, galiin namoonni humnaa fi carraaqqi isaanii qofaan kan maddisisan osoo hin taâ€™in kennaa Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa isaaniif kenneedha. Carraaqqi fi humni isaanii sababa ykn karaa galii kana itti argatan malee kan maddisiisu ykn dhabama irraa argamsisanii miti. Fakkeenyaf, gaazi bobaâ€™aa (nadaaji) irraa galiin ni argama. Gaazi kana namootatu uumee dachii keessa godhe moo Rabbiitu uumee? Eeti, Rabbitu uume. Namoonni immoo gaazi kana lafaa baasun galii irraa argatu.

Wanti kana kaasu barbaannef, namni dhugaan, kan rizqii namaaf argamsiisu, maddisisuu fi kennu Rabbii oltaâ€™aa taâ€™uu yoo beeke, rizqii argachuuf Isa kadhata. Ammas, yommuu rizqii dhabu, â€œKan rizqii kennuu fi fudhatu Rabbiin taâ€™uuâ€• waan beekuf jireenya keessatti hin jeeqamu. Hanga dandaâ€™e carraaqun rizqii isaa Ar-Razzaaq irraa kadhata. Akkasumas, kan rizqii isaaf uumu, kennu fi karaa ittiin argatuun kan laaffisuuf Rabbiin taâ€™uu yoo beeke, rizqii balâ€™oo yommuu argatu of hin tuulu. Kana irra, Ar-Raaziqif galata galcha. Humni fi beekumsi isaa sababa rizqii itti argatu malee kan rizqii uumanii miti. Mee ilaali, namoota meeqatu garmalee carraaqu. Garuu rizqiin isaan argatan xiqqaadha. Ammas, namoonni xiqqoma carraaqanii rizqii baayâ€™ee argatan ni jiru. Kuni kan agarsiisu Rabbiin rizqii kan kennu fi qoodu taâ€™uudha. Nama fedheef sababa rizqii laaffisuun ni balâ€™isaaf. Nama fedhe immoo sababa rizqii itti jabeessun rizqii isaa ni xiqqeesa. Kaayyoon kana duuba jiru, namoota qoruufi. Qurâ€™aana keessatti:

â€œ**Namni yeroo Gooftaan isaa isatti arjoomuu fi isa qananiisuun isa qore, â€œGooftaan kiyya na kabajeâ€• jedha. Yeroo Inni hiree isaa itti xiqqeessuun isa qore immoo, â€œGooftaan kiyya na xiqqeesseâ€• jedha. Haa dhoorgamu!â€•** Suuratu Al-Fajr 89:15-17

Gosoota Rizqii

Rizqiin Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa gabroota Isaatiif kennu bakka lamatti qoodama:
1ffaaâ€“ **Rizqii wali-galaa**â€“ kuni rizqii qaamni itti dhaabbatu fi jiraatu yommuu taâ€™u, nama amanee fi hin amanne, nama gaarii fi badaa, muâ€™minaa fi kaafira, beelladota fi bineensota hunda haguuga. Nyaata dhugaatin gosa rizqii kana jalatti ramadamu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

وَكَأَيِّن مِّن دَآبَّةٍ لَّا تَحْمِلُ رِزْقَهَا ٱللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۚ وَهُوَ
ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ٦٠

â€œ**Lubbu-qabeenyi irraa meeqatu rizqii isaanii kan hin baadhannetu jira. Rabbiin isaanii fi isin ni soora. Inni Dhagahaa, Beekaadha.â€•** Suuratu Al-Ankabuut 29:60

Kana jechuun lubbu-qabeenyi baayâ€™etu rizqii isaanii walitti qabuu fi boruuf kuufachuu hin dandeenyetu jira. Mixiin, dagandaan, sinbiroo fi kkf soorata kuufachu hin dandaâ€™an. Garuu soorata argachuuf oli gadi ni deemu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa soorata barbaadan guyyaa guyyaan ni kennaaf. Sinbirreen ganama garaa qullaa baate galgala quufte galti. Rizqiin harkatti qabattee galtuun hin jiru.Lubbu-qabeenyin qilleensa keessa balaliâ€™an, bishaan keessa galan, dachii keessa jiraatan baayâ€™een rizqii ofii hin baadhatan. â€œ**Rabbiin isaanii fi isin ni soora.â€•** Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa lubbu-qabeenyi kanninii fi isiniif rizqii ni kenna.

2ffaa-Rizqii addaaâ€“ Kuni rizqii qalbii fi ruuhi warra amanan (muâ€™mintoota) qofaaf taâ€™uudha. Rizqiin kuni iimaana, beekumsa Islaamaa fi hojii gaggaarii gara Rabbii nama dhiyeessaniidha. Dhugumatti kuni rizqii hundarra guddaa Rabbiin oltaâ€™aan gabrichaaf kennuudha. Akkasumas, rizqii halaala hojii gaggaarii hojjachuu irratti nama gargaaru fi rizqii Aakhirah of keessatti hammata. Dhugumatti qananiin Jannata keessa jiru rizqii hundarra kabajamaa fi yeroo hundaa turaa taâ€™eedha. Akkuma beekkamu Jannata kan seenu warroota amanan qofa. Mee qananiin Jannata keessa jiru rizqii taâ€™uu Qurâ€™aana irraa haa ilaallu. Tarii rizqii turaa san dharraâ€™uun gara hojii gaggaaritti fiigu dandeenya.

ذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٩﴾ جَنَّٰتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ ٱلْأَبْوَٰبُ ﴿٥٠﴾
ـِٔينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَٰكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ ۞ وَعِندَهُمْ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ
ـبٌ ﴿٥٢﴾ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُۥ مِن نَّفَادٍ ﴿٥٤﴾

â€œ(49)Kuni yaadannoodha. Dhugumatti Muttaqootaaf deebii gaariitu jira. (50)Jannata qubsumaa kan balbaloonni isaaniif banaa taâ€™antu jira. (51)Ishii keessatti hirkatoo taâ€™anii fuduuraalee fi dhugaati achi keessatti ni waammatu. (52)Dubartoota argituu [ofii] gabaabsan, kan umriin wal-qixa taâ€™antu isaan bira jira. (53)Kuni waan Guyyaa Qorannootiif waadaa galamtaniidha. (54)Dhugumatti, kuni rizqii Keenya. Dhumti isaaf hin jiru.â€• Suuratu Saad 38:49-54

Aayaata kanniin dura waaâ€™ee nabiyyoota darbanii, haalaa fi xumura gaarii isaanii ni dubbata. Ergasii dhumarratti ni jedhe, â€œ**Kuni yaadannoodha.â€•** Kana jechuun nabiyyoota filatamoo kanniin dubbachuu fi amaloota isaanii kaasun Qurâ€™aana kana keessatti yaadannoo namoonni yaadatan haala isaanii itti yaadataniidha. Erga yaadatanii booda amala isaanii faarfamaa taâ€™etti hidhachuuf dharraâ€™u. Amaloota qulqulluu Rabbiin isaan badhaase fi namoota jidduutti maqaa gaariin faarfamu ni beeku. Ergasii itti aanse mindaa warra Rabbiin sodaatanii dubbate. â€œ**Dhugumatti Muttaqootaaf deebii gaariitu jira.â€•**

Muttaqoota jechuun warroota amananii hojii itti ajajaman hojjachuu fi hojii irraa dhoowwaman dhiisun adabbii Rabbii irraa of eeganiidha. Deebii gaarii jechuun erga duâ€™anii fi Guyyaa Qiyaamaa kaafamanii booda iddoo bareeda itti deebiâ€™anii fi keessa qubataniidha. Ergasii haala iddoo deebii kanaa ni ibse:

â€œ**Jannata qubsumaa kan balbaloonni isaaniif banaa taâ€™antu jira.â€•** Jannata qubsumaa jechuun Jannata yeroo hundaa keessa turan, namni ishii seene keessaa bahuu fi jijjirraa kan hin barbaannedha. Yommuu muttaqoonni gara Jannataa deeman isaan kabajuu fi haala gaariin simachuuf balbaloonni Jannataa isaaniif banamu. â€œ**Ishii keessatti hirkatoo taâ€™anii fuduuraalee fi dhugaati achi keessatti ni waammatu.â€•** Warroonni gara fuunduraatti Guyyaa Qiyaamaa Jannata seenan, sireewwan garmalee faayaman irratti hirkatu. Kaadimoota (tajaajiltota) isaanii akka firaafiree nyaatamu fi dhugaati isaaniif fidan ni ajaju. Hirkatanii taaâ€™un wanta fedhan nyaachu fi dhuguun qananii fi tasgabbiin isaaniif guuttamu agarsiisa.[5]

â€œDubartoota argituu [ofii] gabaabsan, kan umriin wal-qixa taâ€™antu isaan bira jira.â€• kana jechuun dubartoota ija isaanii abbaa warra isaanii irratti gabaabsantu isaan bira jira. Kunniin niitiwwan isaaniiti. Dubartoonni babbareedon kunniin abbaa warra isaanitiin ala nama biraa hin barbaadan, isaaniin ala nama biraatti ija hin dheeressan. Umriin kan wal-qixxaaâ€™aniidha.[6]

â€œ**Kuni waan Guyyaa Qorannootiif waadaa galamtaniidha.â€•** Yaa warra amantanii wanta itti ajajamtan hojjattanii fi wanta irraa dhoowwamtan dhiistan! Amaloota Jannataa keessaa wanti armaan olitti dubbanne kuni Guyyaa Qiyaamatiif wanta waadaa isiniif galameedha. Mindaan guddaan kuni waadaa Rabbiin muttaqootaaf galee fi Guyyaa Qiyaamaatiif kan tursiifameedha. Waadaa galuu jechuun â€œwanta kana siif godhaâ€• jedhanii namatti beeksisuudha. Rabbiin subhaanahu wanta hundaa irratti dandaâ€™aa fi dhugaa kan dubbatu waan taâ€™eef waadaa Isaa gonkumaa hin diigu. Asitti Guyyaan Qorannoo Guyyaa Qiyaamaa namoonni duâ€™an erga kaafamanii booda itti qoratamanii fi ergasii jazaa itti argataniidha.

â€œDhugumatti, kuni rizqii Keenya. Dhumti isaaf hin jiru.â€• Jannata qubsumaa keessatti qananiin muttaqootaaf kenninu kuni rizqii isaaniif kenninuudha. Rizqiin kuni gonkumaa hin dhumatu, addaan hin citu. Kana irra, yeroo hundaa kan turuu fi dabaluudha. Kuni Gooftaa arjoomaa, rahmaan, Dureessa, Mootii taâ€™e irratti ulfaata miti.[7] wanta tokko hojjachuu yoo fedhe, â€œTaâ€™iâ€• jedhaan. Wanti sunis yoosu taâ€™a.

Guduunfaa
â˜›Ar-Razzaaq, Ar-Raaziq-jechuun rizqii kan uumu, kennu fi karaa ittiin argatan laaffisuudha. Ar-Razzaaq baayâ€™innaan rizqii kennu agarsiisa.
â˜›Rizqii jechuun wanta namoonni itti hajamanii fi itti fayyadamaniidha. Rizqiin bakka lamatti qoodama: 1ffaa-rizqii qaamni ittiin dhaabbatu-kuni kan akka soorata, qilleensa, uffataa, qoricha fi kkf. 2ffaa-Rizqii qalbiin ittiin jiraattu-kuni iimaana, beekumsa fi hojii gaggaariidha.
â˜›Namni kan rizqii namaaf uumu, kennu fi karaa ittiin argatan namaaf laaffisu Rabbiin taâ€™uu yoo beeke, jireenya keessatti tasgabbii argata.
â˜›Rizqiin yeroo hundaa turu qananii Jannataati. Rizqii kana kan argatu muttaqootadha. Muttaqoota jechuun warroota amananii hojii itti ajajaman hojjachuu fi hojii irraa dhoowwaman dhiisun adabbii Rabbii irraa of eeganiidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa muttaqoota keessaa nu haa taasisu.

Kitaabban wabii:

[1] Tafsiiru Qurxubii-11/74
[2] Maâ€™aariju tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi -10/321
[3] Walillahi asmaaâ€™ul Husnaa fadâ€™uuhu bihaaâ€“ lakk.61,62; AbdulAziz bin Naasir Jaliil
[4] Asmaaâ€™ul Husnaa wa sifaatul Ulaa-fuula 49
[5] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 840
[6] Tafsiiru Xabarii-20/123
[7] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 841, Maâ€™aariju tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 3/595-606

Date Created
October 15, 2019
Author
admin